

Република Македонија
МИНИСТЕРСТВО ЗА КУЛТУРА
Управа за заштита на културното наследство
Бр. УП.110-104
26.02. 2014 год.
Скопје

0128700033

УСТ

КОПИЈА

Реџу CLT / СИН / ИТН

Le

31 MARS 2016

№

0127

Во согласност со член 205 став 1 од Законот за општа управна постапка ("Службен весник на Република Македонија" бр. 38/05 и 110/08) и член 40 став 2 точка 2 од Законот за заштита на културното наследство ("Службен весник на Република Македонија" бр. 20/04, 115/07, 118/11) по Предлог за донесување акт за прогласување на духовното културно добро "Обичајот Мартинки", за значајно културно наследство, на Институтот за фолклор "Марко Цепенков" – Скопје, со бр. 02-54 од 29.01.2014 година, Управата за заштита на културното наследство, орган во состав на Министерството за култура донесе:

РЕШЕНИЕ

за прогласување на „Обичајот Мартинки“ за значајно културно наследство

1. „Обичајот Мартинки“ се прогласува за значајно културно наследство.
2. Датирањето на духовното добро не може со прецизност да се утврди, бидејќи станува збор за архаична обредност со апотропејска магиска позадина, поврзана со култот на природата и плодноста.
3. „Обичајот Мартинки“, се празнува на први март (по стариот календар на четиринаесетти март) секоја година. Во народниот календар овој празник е познат под неколку имиња: Марта, Првна Марта, Баба Марта, Мартинден, Летник и сл. Мартинките се носат за здравје и среќа, за заштита од змии, и тоа неколку денови во март, сè до првото појавување на птиците преселници, кога мартинките се ставаат под камен или обесуваат на дрво.
4. Духовното културно добро „Обичајот Мартинки“ се манифестира со правење и носење мартинки, кои претставуваат усукани конци (најчесто во бел и црвен, понекогаш темен волнен конец) како своевидни амајлии кои се носат за заштита. Мартинките се изготвуваат ноќта пред 1-ви март, а во некои региони и на самиот ден, на изгрејсонце. Мартинките во минатото биле распространети на целата територија на Република Македонија, денес повеќе застапени со источните и централните делови на земјата.
5. Обредноста што се извршува на овој празник се доведува во корелација со обредноста од култот на змиите, слично како и на празниците: Св. 40 Маченици, Благовец, Еремија и Ѓурѓовден. Празнувањата на Ѓурѓовден се заштитено добро со одлука на Влада бр. 51-3611/12 од 19.07.2011год., како културно наследство од особено значење, подкатегија исклучително значење. Како посебна карактеристика на обичајот *Мартинки*, се издвојува токму изработката на амајлии од двобојни усукани конци, понекогаш и со посебни антропоморфни фигурки.

6. За степенот на загроеност на *Обичајот мартинки* не може со голема прецизност да се зборува со оглед на парцијалните и нецелосни информации од теренот. Причините, односно факторите за загроеност на овој обичај се ерозијата на традициската религија, односно неверувањето во делотворноста на обредната постапка. Појавата пак на изработка и подарување на мартинки од страна на некои здруженија на граѓани, како и на други формални и неформални институции го реafirмира овој обичај и ја продолжува неговата егзистенција. Оттаму, доброто се смета за задоволително истражено, но од аспект на живо практикување, доброто се смета за загроено.

7. Предметното добро е во сопственост на Република Македонија а носители на доброто се граѓаните на целата територија на државата.

8. Според Националната Класификација на културното наследство, предметното добро, припаѓа во групата духовни културни добра, подгрупа народни обреди и обичаи, тип обичаи од годишен циклус, поттип Летник/Марта бр. 3.1.2.2.30.

9. Врз основа на ова решение се врши запишување на заштитеното добро во Националниот регистар на културното наследство и тоа во Главната книга, Дел трети – Духовно културно наследство.

10. Жалбата против ова решение не го одлага неговото извршување.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

До Управата за заштита на културното наследство, орган во состав на Министерството за култура, со својство на правно лице, доставен е елаборат за валоризација на духовното културно добро "**Обичајот Мартинки**", на Институтот за фолклор "Марко Цепенков" – Скопје, со бр. 02-54 од 29.01.2014 година, во кој се предлага да се донесе акт за прогласување на доброто за значајно културно наследство.

Во согласност со член 40 став 2 точка 2 од Законот за заштита на културното наследство ("Службен весник на Република Македонија" бр. 20/04, 115/07 и 118/11) актот за прогласување на значајно културно наследство го донесува Управата за заштита на културното наследство.

Предметното добро со официјален назив "**Обичајот Мартинки**", се прогласува за значајно културно наследство. Во народниот календар овој празник се нарекува уште и *Марша*, *Баба Марша*, *Маршинген*, *Летник*. Празнувањата на самиот обичај се манифестираат со правење и носење на *мартинки*, кои претставуваат усукани (во поново време исплетени) конци (најчесто во црвена и бела боја, поретко со темна зелена или сина боја). Датирањето на духовното добро не може прецизно да се лоцира, бидејќи како архаична обредност со апотропејска магиска позадина, поврзана со култот на природата и плодноста, а се доведува и во корелација со некои од обредите од култот на змиите, како Св. 40 Маченици, Благовец, Еремија и Ѓурѓовден кој е заштитен со одлука на Влада бр. 51-3611/12 од 19.07.2011год., како културно наследство од особено значење, подкатегија исклучително значење. Како посебна карактеристика на овој обичај се издвојува изработката на амајлии од двобојни усукани (во поново време и исплетени) конци, понекогаш и со посебни антропоморфни фигурки.

За степенот на загроеност на *Обичајот мартинки* не може со голема прецизност да се зборува со оглед на парцијалните и нецелосни информации од теренот. Обичајот на изработка и носење на мартинките, денес, во некои делови од државата речиси и да не е познат како обредна пракса, а во одредени региони тоа се практикува сосема ретко. Причините, односно факторите за загроеност на овој обичај се ерозијата на традициската народна религија, односно неверувањето во делотворноста на обредната постапка. Појавата пак на изработка и подарување на мартинки од страна на некои здруженија на граѓани, како и на други формални и неформални институции го реafirмира овој обичај и ја продолжува неговата егзистенција. Оттаму, доброто се смета за задоволително истражено, но од аспект на живо практикување, доброто се смета загроено.

Предметното добро е во сопственост на Република Македонија а носители на доброто се граѓаните на целата територија на државата. Според Националната Класификација на културното наследство, предметното добро, припаѓа во групата духовни културни добра, подгрупа народни обреди и обичаи, тип обичаи од годишен циклус, поттип Летник/Марта бр. 3.1.2.2.30. Категоризацијата на доброто за значајно културно наследство се врши во функција на јасно утврдување на јавниот интерес за истото, во согласност со член 29 од Законот за заштита на културното наследство.

Врз основа на ова решение се врши запишување на заштитеното добро во Националниот регистар на културното наследство и тоа во Главната книга, Дел трети – Духовно културно наследство.

За предметното добро се предлага режим на заштита од втор степен кој подразбира задржување на практиките поврзани со доброто во нивната постојна состојба; Од аспект на почитување и негување на знаењата за ова добро, предвидено е реактуелизација на локалните карактеристики на изработката на мартинските во секој регион каде овој вид добра се сèуште живо наследство. Режимот на заштита предвидува снимање на документарен филм; правење теренски записи; префрлање на аналогните записи за ова добро во дигитален формат и воведување на содржини за овој вид нематеријално културно наследство во практичната настава на формалното и неформалното образование во Република Македонија.

Со оглед на гореизнесеното, Управата за заштита на културното наследство, орган во состав на Министерството за култура, одлучи како во диспозитивот на ова решение.

Упатство за правно средство: Против ова решение, преку Управата за заштита на културното наследство, може да се поднесе жалба до Министерството за култура во рок од 15 (петнаесет) дена од денот на неговото добивање. Жалбата против решението за прогласување на значајно културно наследство не го задржува извршувањето на решението.

Доставено до:

- Институт за фолклор Марко Цепенков-Скопје
- Министерство за култура
- Досие
- Архива

ДИРЕКТОР,

д-р Вихјор Лулчиќ

Изготвил: м-р Ивона Опетческа Татарчевска *U.O.W.*
Проверил и одобрил: Валентино Димитровски

Republic of Macedonia
MINISTRY OF CULTURE
Cultural Heritage Protection Office

No. UP.1 10-104
26.02. 2014
Skopje

In line with article 205, paragraph 1 of the Law on General Administrative Procedure ("Official Gazette of the Republic of Macedonia" no. 38/05 and 110/08) and article 40, paragraph 2 point 2 of the Law on Protection of Cultural Heritage ("Official Gazette of the Republic of Macedonia" no. 20/04, 115/07, 118/11), upon the Motion for adoption of a proclamation act for the intangible cultural property the "Martinki Custom", as significant cultural heritage submitted by the Institute for Folklore "Marko Cepenkov" – Skopje, no. 02-54 of 29.01.2014, the Cultural Heritage Protection Office, a body within the Ministry of Culture, adopted a:

DECISION

for proclamation of the "Martinki Custom" as significant cultural heritage

1. The "Martinki Custom" is proclaimed as significant cultural heritage.
2. The dating of the intangible property cannot be precisely determined, as it is an archaic ritual with an apotropaic magical background, related with the cult of nature and fertility.
3. The "Martinki Custom" is celebrated on the 1st of March (according to the old calendar – the 14th of March) each year. In the popular calendar this feast is known under several different names: Marta, Prvna Marta, Baba Marta, Martinden, Letnik etc. The *martinki* are worn for good health and good luck, for protection from snakes, for a few days in March, until the first sight of migratory birds, when the *martinki* are placed under a stone or are being hung on a tree.
4. The intangible cultural property the "Martinki Custom" is manifested by the making and wearing of *martinki*, that are intertwined threads (most often in white and red, sometimes dark woolen thread) as some amulets that are worn for protection. The *martinki* are made on the night before the 1st of March, and in some regions also on this very day at sunrise. In the past, the *martinki* were to be found within the entire territory of the Republic of Macedonia, while nowadays they are more common in the eastern and central parts of the country.
5. The ritual that is performed during this feast is brought in correlation with the rite of the cult of serpent, alike with the feasts of the Holy 40 Martyrs, Blagovec (Annunciation), Eremija (St.Jeremiah) and Gjurgjovden (St.George's day). The celebration of Gjurgjovden (St.George's day) is a protected property by a Decision of the Government, no. 51-3611/12 of 19.07.2011, as cultural heritage of special significance, subcategory of exceptional significance. A special characteristic of the Martinki Custom is the making of amulets of bi-colored intertwined threads, sometimes also with special anthropomorphic figurines.
6. The extent of endangerment of the Martinki Custom cannot be precisely determined taking in consideration the partial and incomplete field information. The reasons, i.e. the endangerment factors for this custom, are the erosion of the traditional religion, i.e. the disbelief in the efficiency of the rite procedure. The making and gifting of *martinki* by some citizen's associations, as well as by some other formal and informal institutions, reaffirms this custom and continues its existence. Hence, the property is considered to be sufficiently researched, but from the aspect of its living practicing, the property is considered to be endangered.
7. The property is owned by the Republic of Macedonia, and its bearers are the citizens on the entire territory of the country.
8. According to the National Classification for Cultural Heritage, the property in case is within the group of intangible cultural properties, sub-group popular rites and customs, type – customs of an annual cycle, sub-type Letnik/Marta no. 3.1.2.2.30.
9. On the basis of the Decision, the protected property is enlisted in the National Registry of Cultural Heritage, in the Main Book, Part Three – Intangible cultural heritage.
10. Any appeal against this Decision does not postpone its execution.

R A T I O N A L E

The Institute for Folklore “Marko Cepenkov” – Skopje, submitted to the Cultural Heritage Protection Office, a body and a legal entity within the Ministry of Culture, a Study for evaluation of the intangible cultural property the “Martinki Custom” no. 02-54 of 29.01.2014, proposing the adoption of a proclamation act for the property as significant cultural heritage.

In line with article 40 paragraph 2 point 2 of the Law on Protection of Cultural Heritage (“Official Gazette of the Republic of Macedonia” no. 20/04, 115/07 and 118/11), the proclamation act is adopted by the Cultural Heritage Protection Office.

The property with official title the “Martinki Custom” is proclaimed as significant cultural heritage. In the popular calendar this feast is also called Marta, Baba Marta, Martinden, Letnik. The celebrating of the custom is manifested by the making and wearing of *martinki*, that are intertwined (recently also knitted) threads (most often in white and red, and rarely in dark green or blue color). The dating of the intangible property cannot be precisely determined, as it is an archaic ritual with an apotropaic magical background, related with the cult of nature and fertility, that is also brought in correlation with some of the rituals of the cult of serpent, alike with the feasts of the Holy 40 Martyrs, Blagovec (Annunciation), Eremija (St.Jeremiah) and Gjurgjovden (St.George’s day), the latter being a protected property by a Decision of the Government, no. 51-3611/12 of 19.07.2011, as cultural heritage of special significance, subcategory of exceptional significance. A special characteristic of the Martinki Custom is the making of amulets of bi-colored intertwined (and recently knitted) threads, sometimes also with special anthropomorphic figurines.

The extent of endangerment of the Martinki Custom cannot be precisely determined taking in consideration the partial and incomplete field information. The custom of making and wearing of *martinki* today, in some parts of the country, is almost unknown as a ritual practice and in some regions it is seldom practiced. The reasons, i.e. the endangerment factors for this custom, are the erosion of the traditional religion, i.e. the disbelief in the efficiency of the rite procedure. The making and gifting of *martinki* by some citizen’s associations, as well as by some other formal and informal institutions, reaffirms this custom and continues its existence. Hence, the property is considered to be sufficiently researched, but from the aspect of its living practicing, the property is considered to be endangered.

The property is owned by the Republic of Macedonia, and its bearers are the citizens on the entire territory of the country. According to the National Classification for Cultural Heritage, the property in question is within the group of intangible cultural properties, sub-group popular rites and customs, type – customs of an annual cycle, sub-type Letnik/Marta no. 3.1.2.2.30. The categorization of the property as significant cultural heritage is performed within the scope of determining the public interest, in line with article 29 of the Law on Protection of Cultural Heritage.

On the basis of the Decision, the protected property is enlisted in the National Registry of Cultural Heritage, in the Main Book, Part Three – Intangible cultural heritage.

A second degree protection regime is proposed for the property. It envisages preservation of the practices related to the property in its existent condition. From the aspect of respect and fostering of the knowledge about this property, it is foreseen to re-affirm the local features of the making of *martinki* in each region where this type of properties are still being a living heritage. The protection regime foresees filming of a documentary feature; making of field recordings; transfer of the analog recordings of the property into a digital format and introducing of topics on this type of immaterial cultural heritage in the practical curricula within the formal and informal education in the Republic of Macedonia.

Considering the above-stated, the Cultural Heritage Protection Office, a body within the Ministry of Culture, had ruled as in the disposition of this Decision.

Legal recourse instruction: An appeal against this Decision can be submitted, though the Cultural Heritage Protection Office, to the Ministry of Culture in 15 (fifteen) days from the day of its receipt. The appeal against the Decision for proclamation of significant cultural heritage does not postpone its execution.

Submitted to:
-Institute for Folklore Marko Cepenkov – Skopje
-Ministry of Culture
- File
- Archive

DIRECTOR,
Viktor Lilchikj PhD

Prepared by: Ivona Opetcheska Tatarchevska M.A. 0.0.15-
Controlled and approved: Valentino Dimitrovski

Насловна	Пребарување	Библиографија	УЗКН
----------	-------------	---------------	------

Културно добро

Духовно културно наследство

Фолклорни добра

Народни обичаи и обреди

ИНСТИТУТ ЗА ФОЛКЛОР
„МАРКО ЦЕПЕНКОВ“
СКОПЈЕ

ОБИЧАЈОТ МАРТИНКИ

Опис ★

Обичајот на правење мартинки, односно на еден вид амајли изработени од усукани конци (најчесто од црвена и бела боја) се поврзува со почетокот на месецот март - први март, кој во народниот календар е познат под неколку имиња: Марта, Првна Марта, Баба Марта, Мартинден, Летник и сл. Покрај вообичаеното народно толкување, дека мартинките се носат за здравје и среќа во текот на претстојната година/лето, постои толкување и дека тие се носат "за од змии", т.е. луѓето да немаат проблеми со змиите преку летото.

Самите мартинки, кои најчесто се од црвени и бели конци, според традицијата вообичаено се изработуваат одечер, спроти 1-ви март, или пак, во некои предели на самиот празник пред изгревот на сонцето. Според едно верување регистрирано во Радовишко, доколку конците се усукуваат на самиот празник, во тој случај змиите ќе се "сукуат" околу луѓето преку летото додека работат по полето. Исто така, во некои предели, како на пример во Пијанец, постои и верување, дека мартинките кога се носат околу раката во пределот на шаката, не треба да се гледаат, односно не треба да ги види сонце - "за да не те изгори сонцето преку летото", т.е. носителот на мартинката во тој случај ќе има проблеми со Јакото Сонце.

Мартинките вообичаено се носат неколку денови во текот на месецот март и најчесто времетраењето на носењето на овие своевидни амајли за заштита на луѓето од зло, несреќа и разни неволи, односно да им донесе здравје и среќа (к'смет) зависи од доаѓањето на преселните птици од југ. Имено, според народното толкување регистрирано во некои предели во источниот дел

Состојба ✕

... [Повеќе](#)

Датација	Категорија на културно добро
Автор(и)	Значајно културно наследство
	Поткатегорија на културно добро

Карактеристики ✕

Како посебни карактеристики на овој обичај може да се издвои изработката на амајли од двобојни конци, најчесто црвени и бели волнени конци, понекогаш и со посебни антропоморфни фигурици... [Повеќе](#)

Простор ✕

Споредбени истражувања и анализи можат да се направат во однос на обичаите со мартинките што се прават во разните предели на територијата на Р. Македонија, преку кои може да се регистрираат и посебните локални или регионални варијанти на обредноста. Од друга страна, пак, обичаите што се практикуваат... [Повеќе](#)

Нема регистрирано слики за ова културно добро

Аудио/Видео запис ✕

Библиографија

Автор	Назив	Град	Година на издавање	Издавачка куќа
Нема податоци				

Le 26 AOUT 2016

N° 0322

Macedonian\English

Home

Search

Bibliography

Cultural Heritage Protection Office

THE CUSTOM MARTINKI

Cultural property

Intangible Cultural
Heritage

Folklore properties

Popular habits and rituals

INSTITUTE OF FOLKLORE
"MARKO CEPENKOV"
SKOPJE

Description:

The custom of making martinki , or a kind of amulets made of twisted thread (usually red and white) is related to the beginning of the month of March - 1 March which in the national calendar is known under several names: Marta, Prvna Marta, Baba Marta, Martinden, Letnik etc. Despite the usual popular interpretation that the martinki shall be worn for health and happiness in the forthcoming year / summer, there is yet another interpretation that they shall be worn to protect people from snakes i.e. to help people to have no problems with snakes through the summer.

According to the tradition the martinki are mostly made of red and white thread and they are usually made during the night opposite 1 March or in some areas at the exact day of the holiday before sunrise. According to a belief registered near Radovich if the threads are twisted at the exact day of the holiday the snakes will "turn round and round" around the people over the summer while they work in the fields. Also, in some areas, such as in Pijanec, there is a belief that when the martinki are worn around the arm in the area of the hand itself, they do not need to be seen by people and do not need to be exposed to sunlight in order not to be burned by the sun in the summer because in that case the owner of the martinki will face some problems with the burning sun.

The martinki are usually worn several days during the month of March and most often the duration of wearing of this kind of amulets to protect people from harm, misfortune and various troubles and to bring them health and happiness (k'smet) depends on the arrival of migratory birds from the south. Namely, according to the popular belief registered in some regions in eastern Macedonia, the martinki should be worn until the moment when the first swallow or stork has been seen. Then, according to the ritual practice the martinki should be downloaded from the arm and placed under a stone. There are also some variations in terms of the colors of the threads of which the martinki were made. Thus, apart from the usual red and white color the martinki were also made of white and black wool in natural color (Debarca), or of red and blue thread, as for example the case in some villages near Radovich where once finished the martinki were not only placed on parts of the body (hands, neck, waist) but also on a traditional wooden old-fashioned vessel for making buttermilk.

Condition

[...More](#)

Dating

Author (s)

Category of the cultural property:

Significant cultural heritage

Subcategory of cultural property:

Characteristics

The preparation of amulets from two coloured threads, usually red and white woollen threads, sometimes with special anthropomorphic figurines could be marked as one of the special features of this custom...[More](#)

Space

Comparative research and analysis can be made in relation to the custom that refers to the martinki and the way in which this custom is being practised in various areas on the territory of the Republic of Macedonia. Through this kind of comparative research and analysis the specific local or regional variants of the rituals could be registered. On the other hand, the habits related to the martinki practiced in our country could be compared with the ritual practices associated with this practice throughout the Eastern and Central part of the Balkans and beyond.

No images registered on this cultural property

Audio / Video recording

Bibliography

Author	Title	Year	Year of publication	Publishing house
--------	-------	------	---------------------	------------------

There is no data

[Home page](#) [Search](#) [Bibliography](#) [Cultural Heritage Protection Office](#)
2013 National information system for cultural heritage of the Republic of Macedonia [Impressum](#)
© All rights reserved Cultural Heritage Protection Office Republic of Macedonia,
Prepared by: [Neocom AD Skopje](#)

Translated into English by: D. Apostolova *Д. Апостолова*

